

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ПРАЦІ
(ДЕРЖПРАЦІ)

вул. Десятинна, 14, м. Київ, 01601, тел.: (044) 279-00-85, факс (044) 289-55-24
<http://www.dsp.gov.ua>, E-mail: dsp@dsp.gov.ua, Код ЄДРПОУ 39472148

№ _____

На № _____

від _____

Державна регуляторна служба
України

Про погодження проекту
наказу Мінекономіки

Державна служба України з питань праці надсилає на погодження проект наказу Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України „Про затвердження Вимог щодо забезпечення заходів охорони об’єктів поверхні в умовах шкідливого впливу гірничих робіт” та просить погодити його у найкоротший термін.

- Додатки:
1. Проект наказу на 26 арк. в 1 прим.;
 2. Пояснювальна записка на 5 арк. в 1 прим.;
 3. Аналіз регуляторного впливу на 13 арк. в 1 прим.;
 4. Повідомлення про оприлюднення на 1 арк. в 1 прим.

Голова

Ігор ДЕГНЕРА

Анатолій Петров 289 30 31

МІНІСТЕРСТВО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, ТОРГІВЛІ
ТА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ
(Мінекономіки)

Н А К А З

№ _____

Київ

Про затвердження Вимог щодо
забезпечення заходів охорони
об'єктів поверхні в умовах
шкідливого впливу гірничих робіт

Відповідно до статей 56, 58, 61, 63 та 64 Кодексу України про надра, статей 10, 32, 35 та 36 Гірничого закону України, пункту 9 Положення про Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 459 (із змінами),

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Вимоги щодо забезпечення заходів охорони об'єктів поверхні в умовах шкідливого впливу гірничих робіт, що додаються.
2. Визнати такою, що не застосовується на території України, "Інструкцію о порядке согласования подрботки железных дорог на угольных и сланцевых месторождениях СССР", затверджену Державним комітетом з нагляду за безпечним веденням робіт у промисловості і гірничого нагляду при Раді Міністрів СРСР 26 серпня 1969 року.
3. Директорату норм та стандартів гідної праці забезпечити подання цього наказу на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України.

ДОКУМЕНТ СЕД Мінекономіки АСКОД

Сертифікат 58E2D9E7F900307B040000007CF72E0074EE8200

Підписувач Петрашко Ігор Ростиславович

Дійсний з 30.03.2020 0:00 по 30.03.2022 0:00

Мінекономіки

3504-02/30106-03 від 12.05.2020

4. Цей наказ набирає чинності з дня його офіційного опублікування.

5. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України згідно з розподілом обов'язків.

Міністр розвитку економіки, торгівлі
та сільського господарства України
35

Ігор ПЕТРАШКО

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства розвитку
економіки, торгівлі та сільського
господарства України

№ _____

ВИМОГИ
щодо забезпечення заходів охорони об'єктів поверхні
в умовах шкідливого впливу гірничих робіт

I. Загальні положення

1. Ці Вимоги визначають процедуру здійснення заходів, спрямованих на дотримання суб'єктами правовідносин у сфері користування надрами вимог гірничого законодавства та законодавства про надра в частині забезпечення безпеки людей, майна, споруд та навколишнього природного середовища під час користування надрами, зокрема, погодження та затвердження заходів охорони об'єктів поверхні та гірничих виробок від шкідливого впливу гірничих робіт, обумовленого зрушенням і деформацією гірських порід і земної поверхні (підробки), отримання погодження на проведення підготовчих виробок в запобіжних ціликах, а також на ведення в них очисних робіт.

2. Вимоги поширюються на всіх користувачів надр, а саме — суб'єктів господарювання, які в установленому законодавством порядку отримали дозвільну документацію на користування надрами і здійснюють розробку

родовищ твердих корисних копалин (далі – гірниче підприємство), а також інших суб'єктів господарювання, які здійснюють проектування (далі – проектна організація), будівництво (реконструкцію) та експлуатацію будівель, споруд та інших об'єктів на площах залягання корисних копалин загальнодержавного значення, та/або власників таких об'єктів (далі – експлуатуюча організація).

Погодження проектної документації та інші питання, які виникають під час проектування, будівництва та експлуатації об'єктів поверхні, у тому числі підземних споруд з метою, не пов'язаною з видобутком корисних копалин, здійснюється відповідно до вимог Закону України “Про регулювання містобудівної діяльності”.

3. Усі промислові, сільськогосподарські, транспортні, енергетичні, гідротехнічні та інші споруди, житлові і громадські будівлі, водойми, водотоки, лікувальні джерела і грязі, пам'ятники природи, історії та культури, землі, ліси, зелені насадження та інші об'єкти (далі – об'єкти поверхні) підлягають обов'язковій охороні від шкідливого впливу гірничих робіт (у тому числі під час будівництва та експлуатації підземних споруд, не пов'язаних із видобуванням корисних копалин), якщо цей вплив може спричинити перешкоди для їх нормальної експлуатації чи використання за прямим призначенням, а знесення або перенесення за межі зони впливу гірничих робіт є неможливим або економічно недоцільним.

Під час розробки родовищ легкорозчинних корисних копалин (калійні і кам'яні солі, гіпс) охороні підлягають водоносні горизонти і зони вилуговування, які залягають вище гірничих робіт, з метою запобігання проривів води в гірничі виробки.

4. Ведення гірничих робіт в умовах впливу на об'єкти поверхні (підробка об'єктів поверхні) повинно проводитися на підставі проекту, розробленого гірничим підприємством, або проектною організацією на його замовлення, і передбачати заходи охорони об'єктів поверхні від шкідливого впливу гірничих робіт (далі – заходи охорони об'єктів поверхні).

5. Заходи охорони існуючих і проектних об'єктів поверхні встановлюються залежно від прогнозованих деформацій земної поверхні (основ споруд) під впливом підробки (у тому числі будівництва та експлуатації підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин), від величини допустимих і граничних деформацій для об'єктів, які знаходяться у зонах впливу гірничих робіт, а також залежно від призначення, цінності, конструктивних особливостей, характеру експлуатації, технічного стану і строку служби об'єктів поверхні.

Вибір заходів охорони існуючих об'єктів поверхні, а також об'єктів поверхні, що проектується та будуються (реконструюються), проводиться за методологією раціонального видобування корисних копалин, що передбачає:

визначення меж зон впливу гірничих виробок та тривалості процесу зрушення земної поверхні;

визначення розрахункових та допустимих показників деформації земної поверхні для об'єктів, що знаходяться в зоні впливу гірничих робіт (підроблювальних об'єктів);

установлення вимог щодо раціонального видобування корисних копалин у частині застосування заходів захисту підроблюваних об'єктів від впливу гірничих виробок.

Під час розробки вугільних родовищ для вибору заходів охорони підроблюваних об'єктів застосовуються ГСТУ 101.00159226.001-2003 Правила підробки будівель, споруд і природних об'єктів при видобуванні вугілля підземним способом, затверджені наказом Міністерства палива та енергетики України від 28 листопада 2003 року № 703.

Під час розробки родовищ рудних і нерудних корисних копалин, за якими не завершено вивчення процесів зрушення гірських порід, або не розроблені та не затверджені в установленому порядку галузеві Правила, вибір заходів охорони об'єктів поверхні повинен здійснюватися на основі рекомендацій науково-дослідної організації, що спеціалізується на дослідженні процесів зрушення гірських порід і земної поверхні внаслідок підробки гірничими

роботами під науковим керівництвом Українського державного науково-дослідного і проектно-конструкторського інституту гірничої геології, геомеханіки і маркшейдерської справи Національної академії наук України (далі – УкрНДМІ).

6. Обрані заходи охорони об'єктів поверхні повинні мати можливість їх технічної реалізації, а також повинні бути економічно доцільними та забезпечувати:

видобування запасів корисних копалин з надр із втратами, які відповідають прийнятій на підприємстві системі розробки;

збереження об'єкта, що дозволяє експлуатувати його за встановленим призначенням;

безпеку для життя і здоров'я працівників та населення, що перебувають у зоні об'єкта, що охороняється;

безпеку ведення гірничих робіт, будівництва та експлуатації підземних споруд, не пов'язаних із видобуванням корисних копалин;

запобігання проривів води, пливунів, глин, шкідливих газів у гірничі виробки і підземні споруди, не пов'язані з видобутком корисних копалин;

охорону родовища корисних копалин від затоплення, обводнення, пожеж та інших негативних факторів, пов'язаних із розташуванням потенційно небезпечного об'єкта в зоні впливу гірничих робіт, і які знижують промислову цінність цього родовища або ускладнюють його розробку;

збереження в допустимих межах гідрогеологічного і гідротехнічного режиму водних об'єктів;

своєчасну ліквідацію провалів, воронок, уступів на земній поверхні.

За умови комбінованого способу розробки родовища корисних копалин підземним і відкритим способами обрані заходи охорони об'єктів поверхні повинні також забезпечувати запобігання зсувів і раптових обвалів бортів уступів і відвалів на кар'єрах або розрізах та проривів води і шкідливих газів у підземні гірничі виробки.

7. Для охорони об'єктів поверхні, капітальних гірничих виробок від шкідливого впливу гірничих робіт, а також під час будівництва та експлуатації підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, застосовуються:

1) гірничі заходи, що зменшують деформацію гірських порід і земної поверхні (основи споруд):

закладка виробленого простору (повна або часткова);

застосування спеціального розташування гірничих виробок, порядку і послідовності відпрацювання запасів корисних копалин;

неповна виїмка корисної копалини по потужності пласта (рудного тіла) або по площі;

залишення запобіжних ціликів корисних копалин;

підтримання різними технічними засобами в природних межах пливунів і обводнених карстових зон;

зміцнення уступів, зменшення кутів укосів бортів і уступів на кар'єрах або розрізах.

Охорона об'єктів поверхні або гірничих виробок шляхом залишення запобіжних ціликів корисних копалин допускається у випадках, коли за гірничогеологічних і техніко-економічних умов здійснення інших заходів охорони таких об'єктів є неможливим або економічно недоцільним, і тільки для існуючих об'єктів.

Гірничі заходи охорони будівель і споруд слід застосовувати тільки в тих випадках, коли застосування будівельних заходів охорони неможливо або недостатньо для збереження і експлуатації будівель і споруд за встановленим призначенням.

Гірниче підприємство зобов'язане вести облік запобіжних ціликів у Журналі обліку запобіжних ціликів за формою, наведеною в додатку 1.

2) будівельні заходи, що зменшують шкідливий вплив зрушень та деформацій земної поверхні:

поділ будівель і споруд на відсіки за допомогою деформаційних швів;

посилення окремих елементів несучих конструкцій та зв'язків між ними;
побудова фундаментних і поверхових залізобетонних поясів, установка компенсаторів у підземних трубопроводах та заходи, передбачені ДБН В.1.1-45:2017 “Будівлі і споруди в складних інженерно-геологічних умовах. Загальні положення”, затвердженими наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 03 травня 2017 року № 101, національним стандартом ДСТУ-Н Б В.1.1-42:2016 “Настанова щодо проектування будівель і споруд на підроблювальних територіях”, затвердженим наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 24 червня 2016 року № 180;

тимчасова зміна режиму експлуатації об'єкта поверхні, що охороняється на період небезпечних деформацій;

ремонтні та налагоджувальні роботи (у тому числі ремонт після закінчення процесу зсувів та деформацій), виконувані для приведення об'єкта, що знаходився під впливом підробки, у стан, який відповідає вимогам його нормальної експлуатації.

8. Забудова площ залягання корисних копалин (крім корисних копалин місцевого значення), а також розміщення в місцях їх залягання підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, допускається, як виключення і повинна здійснюватися відповідно до вимог Положення про порядок забудови площ залягання корисних копалин загальнодержавного значення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 січня 1995 року № 33.

Повинні передбачатися будівельні та інші заходи, що забезпечують можливість видобування з надр корисних копалин.

Проекти будівництва таких об'єктів затверджуються відповідно до Порядку затвердження проектів будівництва і проведення їх експертизи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11.05.2011 № 560.

9. Експлуатуюча організація зобов'язана за запитом гірничого підприємства протягом місяця надати об'єктивні дані про стан будівель, споруд, технологічного обладнання, а також про застосовані будівельні заходи захисту, допустимі деформації для цього об'єкта поверхні.

Необхідність проведення поточних налагоджувальних і ремонтних робіт будівель, споруд і технологічного устаткування або їх застарілий стан не можуть бути підставою для відмови в наданні зазначеної в абзаці першому цього пункту інформації.

10. Вибір і здійснення заходів охорони об'єктів поверхні повинні проводитися з урахуванням вимог Правил безпеки у вугільних шахтах, затверджених наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 22 березня 2010 року № 62, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 17 червня 2010 року № 398/17693, та Правил безпеки під час розробки родовищ рудних та нерудних корисних копалин підземним способом, затверджених наказом Міністерства соціальної політики України від 23 грудня 2016 року № 1592, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 30 січня 2017 року № 129/29997.

11. Під час будівництва нових, розширення і реконструкція діючих гірничих підприємств, а також підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, заходи охорони існуючих і запланованих до будівництва об'єктів поверхні в межах шахтних полів (з урахуванням зон впливу) визначаються проектними організаціями і є складовою частиною проектів будівництва цих гірничих підприємств і підземних споруд.

Заходи охорони об'єктів поверхні, побудованих у межах шахтних полів без будівельних заходів захисту, визначаються за дорученням гірничого підприємства проектними організаціями, які виконують маркшейдерські роботи на підставі декларації відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства про охорону праці, або самими гірничими підприємствами.

Заходи охорони міст та інших населених пунктів із багатоповерховою забудовою, промислових комплексів, складних технічних і транспортних

споруд (каркасні житлові та громадські будівлі, мости і шляхопроводи, швидкісні та особливо вантажонапружені залізниці, підземні сталеві газопроводи і нафтопроводи, самопливні каналізаційні мережі) повинні визначатися тільки проектними організаціями на замовлення гірничих підприємств.

Зазначені проектні організації повинні відповідати вимогам Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності".

Обрані заходи охорони об'єктів поверхні підлягають погодженню і затвердженню відповідно до розділу II цих Вимог.

12. Вибору заходів охорони об'єктів поверхні має передувати комплексне комісійне обстеження їх стану.

До складу комісії входять представники проектної організації, яка буде здійснювати розроблення заходів охорони, гірничого підприємства, організації, що експлуатує об'єкт поверхні або є його власником. Комісія призначається суб'єктом господарювання, на якого покладено вибір заходів охорони цих об'єктів.

Результати обстеження оформляються актом, в якому викладається технічний стан об'єкта поверхні.

13. З метою врахування змін, що відбулися в гірничо-геологічних умовах, системі розробки і технології ведення гірничих робіт, а також стану і характеру експлуатації об'єкта поверхні, що охороняється, заходи охорони об'єктів поверхні, прийняті проектними організаціями під час проектування об'єктів гірничих робіт гірничого підприємства, підлягають повторному розгляду, а в разі необхідності уточненню не пізніше ніж за шість місяців до початку підробки об'єкта поверхні, що охороняється.

Уточнені заходи охорони об'єктів поверхні підлягають погодженню і затвердженню відповідно до розділу II цих Вимог.

14. Усі об'єкти поверхні, які підробляються, до початку і після закінчення впливу на них гірничих розробок, а в разі необхідності і в процесі підробки повинні обстежуватися комісією.

Залежно від призначення, цінності, конструктивних особливостей, характеру експлуатації і технічного стану об'єкта поверхні, у комісії повинні бути представники організацій, які здійснювали проектування та будівництво об'єкта поверхні (за умови їх функціонування), а також фахівці організації, яка розробила заходи його охорони.

Після кожного обстеження складається акт, в якому відображаються якість виконання прийнятих заходів охорони, стан об'єкта поверхні (конструктивні особливості, знос, деформації та ступінь їх впливу на експлуатаційну здатність) і в разі необхідності – пропозиції щодо додаткових заходів охорони об'єкта поверхні.

Усі випадки, коли об'єкти поверхні, що охороняються, отримують деформації, які перевищують розрахункові (очікувані), що унеможливило їх подальшу безпечну експлуатацію, повинні розслідуватися комісіями, що призначаються гірничим підприємством, в якій повинні бути представники територіального органу Держпраці, фахівці науково-дослідних організацій, які займаються питаннями процесів зрушення земної поверхні під впливом підземних гірничих розробок і будівництвом будівель і споруд на територіях, що підробляються, а також УкрНДМІ.

15. У разі якщо минула потреба в об'єкті поверхні або капітальній гірничій виробці, для охорони яких обрано засіб – залишення запобіжного цілика, гірниче підприємство зобов'язане здійснити виїмку запасів корисних копалин у зазначеному цілику, або провести списання запасів корисних копалин у межах зазначеного цілика відповідно до вимог Положення про порядок списання запасів корисних копалин з обліку гірничодобувного підприємства, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 1995 року № 58.

Погодження на відпрацювання запасів корисних копалин у запобіжному цілику надається гірничому підприємству з дотриманням вимог, визначених пунктом 7 розділу III цих Вимог.

16. Заходи охорони об'єктів поверхні, які включено в проекти на будівництво, розширення і реконструкцію підприємств з видобутку корисних копалин, а також у проекти на будівництво, розширення і реконструкцію підземних об'єктів, розташованих у межах шахтних полів, узгоджуються і затверджуються одночасно з проектами на будівництво, розширення і реконструкцію зазначених підприємств або їх об'єктів.

Заходи охорони міст та інших населених пунктів із багатоповерховою забудовою, промислових комплексів, складних технічних і транспортних споруд і інших об'єктів (каркасні житлові та громадські будівлі, мости і шляхопроводи, швидкісні та особливо вантажонапружені залізниці, підземні сталеві газопроводи і нафтопроводи, самопливні каналізаційні мережі) повинні бути погоджені і затверджені в строк, що забезпечують здійснення будівельних заходів захисту за шість місяців до початку підробки об'єктів поверхні, що охороняються.

17. Після закінчення будівництва об'єктів поверхні, які розташовані в межах гірничого відводу, але не належать гірничому підприємству, забудовник протягом місяця з дати підписання акта готовності об'єкта до експлуатації зобов'язаний надати останньому виписки з акта, що засвідчує виконання будівельних заходів охорони, з додатком топографічного плану ділянки будівництва та з нанесенням підземних комунікацій. За ненадання виписки з акта забудовник несе відповідальність згідно з чинним законодавством.

18. Гірниче підприємство не пізніше ніж за шість місяців до початку підробки об'єкта поверхні, а також про початок впливу гірничих розробок на зазначений об'єкт, зобов'язане письмово повідомити про це експлуатуючу організацію.

19. Гірниче підприємство може здійснювати виїмку корисних копалин під усіма об'єктами поверхні, спорудженими з будівельними заходами охорони відповідно до проектів, якщо гірничо-геологічні умови (число запланованих до відпрацювання пластів і рудних тіл, їх потужність, глибина залягання, кут падіння) не змінилися порівнянно з тими, які були прийняті під час їх проектування.

У такому випадку підробка проводиться з обов'язковим повідомленням експлуатуючої організації згідно з пунктом 18 розділу I цих Вимог. До повідомлення додається акт, який підтверджує відповідність фактичних гірничо-геологічних умов, прийнятим під час проектування.

20. Під час розробки родовищ корисних копалин відкритим способом об'єкти поверхні, що охороняються, повинні розташовуватися за межами можливого обвалення борту кар'єру або розрізу.

II. Порядок погодження та затвердження заходів охорони об'єктів поверхні від підробки

1. Порядок погодження та затвердження заходів охорони об'єктів поверхні поширюється на всі випадки виїмки корисних копалин під об'єктами поверхні, що охороняються, у тому числі і шляхом залишення запобіжних ціликів.

2. Заходи охорони нових об'єктів поверхні, які будуються для реконструкції гірничих підприємств, повинні передбачатись у загальному проекті реконструкції таких підприємств і підлягають погодженню з гірничим підприємством до затвердження проекту в цілому.

3. Погодженню з територіальним органом Держпраці підлягають такі заходи охорони об'єктів поверхні та капітальних гірничих виробок:

що передбачають залишення запобіжних ціликів;

які застосовуються в порядку дослідно-промислових випробувань.

На обрані заходи охорони, у вищенаведених випадках, повинно бути надано висновок науково-дослідної організації, що спеціалізується на вивченні

процесів зрушення гірських порід і земної поверхні внаслідок підробки, погоджений з УкрНДМІ.

4. Заходи охорони міст та інших населених пунктів (селищ, сіл) промислових комплексів, складних технічних і транспортних споруд (каркасні житлові та громадські будівлі, мости і шляхопроводи, швидкісні та особливо вантажонапружені залізниці, підземні сталеві газопроводи і нафтопроводи, самопливні каналізаційні мережі) та інших об'єктів поверхні до їх затвердження підлягають погодженню з відповідними органами місцевого самоврядування або експлуатуючою організацією.

5. Проекти виїмки запасів корисних копалин під залізничними коліями АТ “Укрзалізниця” до затвердження підлягають обов’язковому погодженню з відповідними регіональними філіями АТ “Укрзалізниця” (далі – філія).

У разі наявності у проекті підробки ділянки залізниці гірничих заходів охорони, гірниче підприємство надає до відповідної філії зазначений проект не пізніше ніж за п’ять місяців до початку наступного року відповідно до плану розвитку гірничих робіт на наступний рік.

Такий проект повинен передбачати:

1) викопіювання із плану гірничих робіт з унесенням проекту розвитку гірничих робіт в зоні впливу на ділянку залізниці в масштабі 1:2000 та крупніше з короткою пояснювальною запискою, у якій наводять заплановані заходи охорони об’єктів поверхні;

2) план спостережної станції;

3) розрахунок зони впливу гірничих робіт з прив’язкою до пікетів залізниці;

4) розрахунок величини просідань земної поверхні (наклони, горизонтальні деформації, кривизна), максимальні значення швидкості просідань;

5) розрахунок витрат, пов’язаний із застосуванням гірничих заходів охорони ділянки залізниці.

У разі відсутності гірничих заходів охорони, зазначені матеріали надаються до відповідної філії за шість місяців до початку запланованої підробки.

Філія протягом 30 днів повинна надати гірничому підприємству довідку про згоду з обраними заходами охорони об'єктів поверхні або вмотивовану відмову.

Одночасно протягом двох місяців філія розробляє проект необхідних наземних заходів, які будуть здійснюватися залізницею, у зв'язку з підробкою.

У цьому проекті повинні передбачатись:

1) заходи з установаження посиленого нагляду за ділянкою залізниці, яка є в зоні підробки;

2) заходи з підтримання колій, будівель, споруд під час процесу зрушень та деформацій земної поверхні у стані, що забезпечить безпечний рух поїздів (у необхідних випадках з обмеженою швидкістю);

3) обсяги та строки виконання ремонтних робіт на коліях, будівлях та спорудах;

4) визначення пропускнуої спроможності ділянки залізниці в період підробки;

5) розрахунок додаткових витрат, викликаних впливом гірничих робіт (підробкою).

У разі коли гірниче підприємство не врахує вимоги філії, висловлені під час погодження проекту заходів охорони об'єктів поверхні, то філія протягом 30 днів після отримання затвердженого проекту заходів охорони об'єктів поверхні має право оскаржити його до відповідного територіального органу Держпраці.

Після погодження та затвердження в установленому порядку проектів заходів охорони ділянок залізниці, розроблених гірничим підприємством та відповідною філією, між ними укладається угода, в якій передбачається виконання відповідних заходів та умов підробки, зокрема:

ведення гірничим підприємством систематичних інструментальних спостережень за процесом зрушень і деформацій земної поверхні та рейкового полотна;

обов'язок гірничого підприємства щодо виконання затверджених гірничих заходів охорони;

обов'язок філії з виконання заходів, передбачених проектом, щодо безпеки руху поїздів на зазначеній ділянці.

6. Обрані і узгоджені заходи охорони об'єктів поверхні, що є складовою частиною проектів будівництва, розширення та реконструкції гірничих підприємств затверджуються в порядку, передбаченому для затвердження проекту в цілому.

7. Заходи охорони об'єктів поверхні, які намічено до підробки гірничими роботами на поточний період, затверджуються гірничими підприємствами з урахуванням рішень, передбачених у проектах будівництва, розширення та реконструкції гірничих підприємств.

8. Заходи охорони об'єктів поверхні, що подаються на погодження та затвердження, складаються із трьох примірників і повинні містити такі матеріали:

1) пояснювальну записку з обґрунтуванням обраних заходів охорони об'єктів поверхні, в якій наводяться:

характеристика об'єкта поверхні, що охороняється (призначення, рік будівництва, ким дозволено, конструктивна схема, лінійні розміри, несучі конструкції, матеріал і товщина стін, комунікації, обладнання, застосовані конструктивні заходи охорони та їх стан, залишкова вартість, строк служби та допустимі деформації для об'єкта підробки);

гірничо-геологічна характеристика родовища корисних копалин у районі об'єкта поверхні, що охороняється;

кути, прийняті для побудови меж зон впливу гірничих розробок на об'єкти поверхні (або межі запобіжних ціликів), запаси корисних копалин у цих межах;

розрахунок (за наявною методикою або на підставі даних натурних спостережень) очікуваних максимальних величин зрушень і деформацій земної поверхні під об'єктом поверхні, а для залізниць — додатково величини її добових просідань. Якщо така методика і дані інструментальних спостережень відсутні, то опис наявних результатів інструментальних і візуальних спостережень у гірничо-геологічних умовах, близьких до досліджуваних;

порівняльна техніко-економічна оцінка варіантів заходів охорони об'єктів поверхні і обґрунтування прийнятого з них;

опис запроектованої спостережної станції за процесом зрушень і деформацій та програма спостережень;

висновки спеціалізованих науково-дослідних установ, геологічних організацій та інші матеріали щодо листування з цього питання;

2) викопіювання з плану гірничих робіт (для крутих покладів додатково — проекція розробок на вертикальну площину) і викопіювання із зведеного плану гірничих розробок — при розробці групи пластів у масштабі не дрібніше ніж 1:2000, поповнені на дату подання проекту на затвердження, а також виходи тектонічних порушень під наноси;

Для об'єктів поверхні витягнутої форми (трубопровід, дорога) масштаб плану допускається 1:5000. На викопіюванні повинні бути показані об'єкти поверхні, межі зон небезпечного впливу на них гірничих розробок (при залишенні запобіжних ціликів — межі цих ціликів, проектні гірничі виробки з прорізування, або часткової чи повної виїмки запасів корисних копалин запобіжного цілика);

3) геологічні розрізи, що характеризують потужність і умови залягання корисних копалин, літологію і тектоніку родовища корисних в районі об'єктів поверхні.

На геологічних розрізах повинні бути показані фактичні та проектні гірничі виробки, об'єкти поверхні та межі зон впливу на них гірничих виробок (за умов залишення запобіжних ціликів — межі цих ціликів);

4) перелік заходів охорони об'єктів поверхні, строки їх проектування та реалізації;

5) креслення і розрахунки з побудови мульди впливу гірничих виробок на об'єкти поверхні (межі запобіжних ціликів);

6) техніко-економічне обґрунтування залишення запобіжного цілика (якщо в якості запобіжного заходу охорони об'єктів поверхні передбачається його залишення);

7) акт обстеження технічного стану об'єктів поверхні;

8) довідку організації, що експлуатує об'єкт поверхні, про ознайомлення з обраними заходами охорони об'єктів поверхні та про їх погодження;

9) план спостережної станції.

9. Заходи охорони об'єктів поверхні, опрацьовані проектною організацією, підписуються технічним керівником та/або керівником проектної організації, а опрацьовані гірничим підприємством – технічним керівником гірничого підприємства, керівниками маркшейдерської та геологічної служб цього підприємства.

10. Заходи охорони об'єктів поверхні підлягають розгляду, погодженню та затвердженню протягом 30 днів після подання всіх матеріалів, передбачених пунктом 8 розділу II цих Вимог.

Погодження проекту заходів охорони об'єктів поверхні здійснюється під час робочої наради за участі представників замовника проекту цих заходів (у разі розроблення проекту заходів охорони об'єктів поверхні проектною організацією) та експлуатуючої організації.

Про місце і час робочої наради з погодження проекту заходів охорони об'єктів поверхні заінтересовані організації повинні бути сповіщені розробниками проекту цих заходів охорони не менше ніж за п'ять днів до її проведення.

Заходи охорони об'єктів поверхні можуть бути затверджені гірничим підприємством і без згоди експлуатуючої організації, проте в цьому випадку вони вступають в дію тільки через 30 днів, за умови якщо затверджені заходи

охорони об'єктів поверхні за цей час не будуть оскаржені цією організацією.

Рішення про затвердження заходів охорони об'єктів поверхні повідомляється експлуатуючій організації з відповідним обґрунтуванням у 10-денний строк.

У повідомленні повинні бути зазначені дата затвердження і набуття чинності заходів охорони об'єктів поверхні і порядок оскарження в разі незгоди з цими заходами охорони.

11. Погодження та затвердження заходів охорони існуючих об'єктів поверхні оформляються відповідним написом на титульному аркуші пояснювальної записки і на викопіюваннях з планів гірничих робіт та скріплюються підписом відповідальної особи організації, яка розробила заходи охорони.

Затверджені заходи охорони об'єктів поверхні в 10-денний строк надсилаються всім експлуатуючим організаціям, розташованим у зоні впливу гірничих робіт.

12. У разі якщо експлуатуюча організація не згодна з обраними заходами охорони об'єктів поверхні, вона може їх відхилити шляхом висловлення своїх заперечень.

Заперечення щодо заходів охорони об'єктів поверхні, затверджених у складі проекту на будівництво, розширення і реконструкцію гірничих підприємств, а також на будівництво, розширення і реконструкцію об'єктів поверхні, не пов'язаних із розробкою родовища корисних копалин у межах гірничих відводів та на площах залягання корисних копалин, надсилаються суб'єкту, який затверджував цей проект або його правонаступнику.

Заперечення щодо затверджених заходів охорони існуючих будівель і споруд, обраних гірничим підприємством, експлуатуюча організація надсилає гірничому підприємству, яке їх затвердило.

Зазначені заперечення підлягають розгляду протягом 30 днів з дня отримання.

За результатами розгляду заперечень гірниче підприємство або проектна

організація приймає рішення стосовно врахування або відхилення заперечень щодо обраних заходів охорони об'єктів поверхні, про що повідомляє експлуатуючу організацію.

У разі незгоди експлуатуючої організації з таким рішенням гірничого підприємства або проектної організації, матеріали проекту підробки та затверджених заходів охорони в 10-денний строк з дня отримання такого рішення передаються для розгляду до територіального органу Держпраці.

Територіальний орган Держпраці протягом 15 днів з дня отримання відповідних матеріалів повинен винести остаточне рішення стосовно обраних заходів охорони об'єктів поверхні та повідомити його заінтересованим сторонам.

У разі відмови в погодженні та затвердженні заходів охорони об'єктів поверхні один примірник проекту повертається суб'єкту звернення із зазначенням причин відмови.

Рішення територіального органу Держпраці може бути оскаржено до апарату Держпраці або до суду.

III. Порядок ведення гірничих робіт у запобіжних ціликах

1. Проведення гірничих виробок у межах запобіжних ціликів дозволяється, якщо такі виробки передбачені проектом на будівництво, розширення і реконструкцію гірничого підприємства, і який отримав позитивний висновок експертизи проектних рішень з протиаварійного захисту, безпеки проведення гірничих робіт, будівництва та експлуатації гірничих підприємств.

2. Проведення в запобіжних ціликах підготовчих виробок, не передбачених затвердженими проектами на будівництво, розширення і реконструкція гірничих підприємств, дозволяється тільки згідно з проектом, який передбачає заходи, що забезпечують запобігання проявам небезпечних деформацій на об'єктах поверхні та капітальних гірничих виробках (далі – проекти), погодженим територіальним органом Держпраці.

3. Проекти складаються гірничим підприємством або за його дорученням проектною організацією та затверджуються гірничим підприємством не менше ніж за два місяці до початку їх проведення.

У пояснювальній записці до проекту повинні бути викладені заходи охорони із збереження стійкості гірських порід під час проходки та в період експлуатації виробок, а також їх закладці, у разі ліквідації, або обґрунтуванню відсутності потреби в цих заходах.

4. Проведення в запобіжних ціликах одиночної підготовчої виробки, не передбаченої пд. час затвердження заходів охорони об'єкта, що охороняється, здійснюється за наявності проекту із дотриманням таких умов:

1) відстань по вертикалі від покрівлі проектованої виробки до контакту корінних порід з четвертинними відкладеннями більш ніж $10H_g$ і до підвалини об'єкта, що охороняється, або земної поверхні більше ніж $20H_g$, де H_g – висота виробки начорно;

2) ширина виробки начорно не більше 5 м;

3) кут нахилу виробки не більше ніж 45° ;

4) проектована виробка буде в межах запобіжного цілика перетинати наявні виробки під кутом більше ніж 45° і буде віддалена від найближчих непересічних нею виробок на відстань більш чотирикратної своєї ширини, але не менше ніж 10 м;

5) виключення можливості вилуговування порід над запобіжним ціликом, обвалень або виносу пухких відкладень у виробки, які здатні призвести до утворення провалів під об'єктом, що охороняється, та до прориву води;

6) повного закладення прорізуючої виробки, коли мине в ній потреба.

Якщо будь-яка з перерахованих умов не дотримується, то проведення підготовчої виробки допускається тільки згідно з проектом, який передбачає заходи щодо запобігання та усунення можливої появи небезпечних деформацій на об'єктах, що охороняються.

5. Якщо об'єкт, що охороняється, належить сторонній організації, гірниче підприємство до затвердження проекту проведення одиночної прорізуючої

виробки, зобов'язане письмово повідомити зазначену організацію про наміри проведення гірничої виробки в запобіжному цілику.

6. Затвердження проектів проведення підготовчих виробок в запобіжних ціликах та їх розсилка експлуатуючим організаціям проводиться в порядку, визначеному пунктами 9-12 розділу II цих Вимог.

7. Для отримання погодження на виїмку запасів із запобіжного цілика, у разі коли потреба в охороні об'єкта минула, гірниче підприємство зобов'язане не пізніше ніж за два місяці до початку очисних робіт у цілику надати до територіального органу Держпраці заяву з додатком проекту ведення гірничих робіт у запобіжному цілику у двох примірниках.

У пояснювальній записці до проекту повинні бути зазначені причини втрати потреби в охороні об'єкта ціликом, спосіб, строки та порядок виїмки запобіжного цілика, дані про кількість видобутих запасів корисних копалин, довідка (згода організації, що експлуатувала раніше зазначений об'єкт) та заходи щодо безпечного ведення гірничих робіт під час виїмки цілика.

8. Гірниче підприємство зобов'язане вести систематичний контроль за відповідністю фактичних розмірів виробок, пройдених у запобіжних ціликах, розмірам, установленим проектом, а також за виконанням гірничих заходів охорони, передбачених проектом.

Про всі виявлені порушення керівник маркшейдерської служби гірничого підприємства повідомляє під підпис свого технічного керівника.

Технічний керівник гірничого підприємства зобов'язаний негайно вжити заходів щодо усунення виявлених порушень заходів охорони об'єктів поверхні.

IV. Ведення спостережень за процесами зсуву та деформаціями в межах зон небезпечного впливу гірничих робіт

1. Для отримання всіх необхідних даних про характер і параметри процесу зсувів гірських порід і земної поверхні та взаємозв'язку їх з деформаціями підроблюваних об'єктів, характер пошкоджень об'єктів, що перебувають у зоні впливу гірничих робіт, визначення рівня ефективності обраних заходів

охорони, а також попередження експлуатуючої організації про прояви деформацій на об'єктах, які підробляються, гірниче підприємство зобов'язане вести спостереження (як візуальні, інструментальні) за процесами зсування гірських порід, земної поверхні та основ споруд під впливом гірничих робіт, як підземними об'єктами, так і об'єктами, розташованими на поверхні.

Спостереження можуть проводитися маркшейдерською службою гірничого підприємства або спеціалізованими організаціями, які залучаються для цього гірничими підприємствами, а також експлуатуючими організаціями.

Обсяг і зміст спостережень повинні відповідати вимогам чинних нормативно-правових актів із спостереження за зсуванням гірських порід і земної поверхні та проекту заходів охорони об'єктів поверхні.

2. Спостереження для контролю за станом об'єктів поверхні, що перебувають під впливом гірничих робіт, а також процесом зсуванням земної поверхні передбачаються заходами охорони об'єктів у випадках підробки водних об'єктів, міст і населених пунктів, промислових комплексів, складних технічних і транспортних споруд, у тому числі залізниць та інше.

У разі підробки водних об'єктів поверхні повинні проводитися гідрогеологічні спостереження за надходженням води в гірничі виробки та її фільтрацією (через огорожувальні дамби і греблі водо- і шламосховищ).

3. На родовищах корисних копалин з невивченим характером процесу зсувань та деформацій земної поверхні інструментальні спостереження за цими процесами та за станом об'єктів, що охороняються, повинні передбачатися в усіх випадках.

Під час проведення очисних робіт в напрямку до об'єкта, що охороняється, у заходах охорони має передбачатися проведення спостережень за зсуванням земної поверхні до підходу зони впливу очисних і підготовчих виробок до зазначеного об'єкта.

Якщо за результатами спостережень будуть отримані величини кутів зсування та інші параметри зсування, що відрізняються від прийнятих у заходах охорони об'єкта поверхні, то заходи охорони об'єкта поверхні підлягають

уточненню.

4. Результати спостережень повинні систематично аналізуватися, узагальнюватися та оперативно використовуватися гірничим підприємством для вирішення питань охорони об'єктів поверхні.

5. Під час появи деформацій, небезпечних для кожного конкретного об'єкта, що охороняється, результати спостережень повинні бути негайно передані посадовим особам, відповідальним за своєчасне прийняття необхідних заходів.

6. За результатами проведення інструментальних спостережень і аналізу матеріалів керівником маркшейдерської служби або керівником спеціалізованої групи спостереження за процесом зсувів та деформацій гірничого підприємства розробляється технічний звіт, який повинен містити основні результати спостережень та рекомендації щодо їх практичного використання для вирішення питань охорони об'єктів, що охороняються. Звіт повинен зберігатися в маркшейдерському відділі гірничого підприємства.

V. Відповідальність за порушення вимог законодавства з охорони об'єктів поверхні від шкідливого впливу гірничих робіт

1. Особи, винні в невиконанні вимог щодо охорони об'єктів поверхні або гірничих виробок від шкідливого впливу гірничих робіт, несуть відповідальність відповідно до чинного законодавства України.

2. Заходи охорони об'єкта поверхні, зведеного або реконструйованого на площі залягання корисних копалин без відповідного погодження, одержаного відповідно до вимог Положення про порядок забудови площ залягання корисних копалин загальнодержавного значення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 січня 1995 року № 33, або без виконання заходів охорони об'єктів поверхні, передбачених проектом, проводяться за рахунок експлуатуючої організації.

У разі якщо об'єкт поверхні підлягає охороні шляхом залишення запобіжного цілика, експлуатуюча організація повинна відшкодувати гірничому підприємству збиток, нанесений втратами запасів корисних копалин у цілику.

3. Відповідальність за своєчасне вжиття заходів у разі появи на об'єкті, що охороняється, під час його підробки небезпечних пошкоджень, покладається на технічного керівника експлуатуючої організації.

VI. Контроль за дотриманням цих Вимог

1. Контроль за правильністю вибору і здійсненням заходів охорони об'єктів поверхні та підземних об'єктів від шкідливого впливу гірничих робіт покладається на маркшейдерські, геологічні, технічні служби гірничого підприємства.

2. Територіальний орган Держпраці здійснює державний нагляд за своєчасним вибором заходів охорони об'єктів від шкідливого впливу гірничих робіт, дотриманням порядку затвердження заходів охорони, веденням гірничих робіт у запобіжних ціликах, своєчасним і правильним здійсненням затверджених заходів охорони об'єктів поверхні, запобігає необґрунтованій консервації запасів корисних копалин під об'єктами забудови родовищ корисних копалин, а також вирішує спірні питання між суб'єктами правовідносин у сфері користування надрами щодо виїмки запасів корисних копалин під забудованими територіями і приймає рішення, які є обов'язковими для сторін спору.

**Генеральний директор директорату
норм та стандартів гідної праці**

Юрій КУЗОВОЙ

Додаток 1

до Вимог щодо забезпечення заходів охорони об'єктів поверхні в умовах шкідливого впливу гірничих робіт (пункт 7 розділу I)

Журнал обліку запобіжних ціликів

1	№ п/п	Характеристика покладу (пласта), в якому побудовано цілик
2	Коли і ким затверджено цілик	
3	Назва об'єкта, що охороняється	
4	По яким Правилам чи Вказівкам побудовано цілик	Глибина залягання покладу під об'єктом, що охороняється
5	Назва покладу (пласта)	
6	Потужність, м. Кут падіння, градус	
7	Вміст корисного компоненту, %	Балансові запаси корисних копалин в цілику, т (тис. т)
8		
9		
10	Ким і коли дозволена виймка запасів із цілика	Дата початку і кінця виймки запасів із цілика
11		
12	Добуто корисної копалини із цілика, т (тис. т)	
13	Стан об'єкта, що охороняється, після виймки запасів із цілика	Списано у втратах
14	Дата узгодження і затвердження списання	
15	Запаси корисних копалин, т (тис. т)	